

חידות – כבוד – הרב אליעזר קשת'אל

¹ כבוד שבת הוא חלק ממערכת גדולה של עיסוק בכבודו של הקב"ה, בכבוד התורה, בכבוד המצוות. הרמח"ל במידת החסידות, פרק י"ט, מאריך מאוד בנושא כבוד המצוות. בין השאר גם בכבוד השבת. ורואה בכבוד חלק בלתי נפרד מיראת השמים. יראת השמים, יראת ה', יראת התורה, מעוררת אותנו למנהגים של כבוד כי הכבוד דורש מאתנו לפנות מעצמנו, מהזמן שלנו, לפנות תשומת לב, מחשבה, השקעה, למען מעמדה של התורה, מעמדן של המצוות. ככל שאנחנו יותר ויותר מכבדים, כלומר מפנים מעצמנו למען, יראת ה' הולכת וגדלה בנו.

לכן הגמרא בשבת דף קי"ט, וכן נפסק בשו"ע, מביאה שגדולי ישראל היו בעצמם טורחים לכבוד שבת. זאת אומרת לוקחים את יום שישי, שזה יום שאפשר לעשות בו הרבה דברים, לטייל, לעשות קניות, או סתם, ופינו את היום הזה, פינו את זמנם, כוחם ומרצם, וויתרו על מעמדם – למען השבת.

רבי אבהו, צריך לדעת שבזמן התלמוד הירושלמי הוא היה נחשב כמו איזה קיסר של היהודים. כשהוא היה הולך לבקר את הנציב הרומי הרומאים מרוב התרגשות היו שרים לכבודו. הוא היה נחשב למנהיג האומה. הוא היה אדם עשיר ומכובד, וגם יפה תואר שכולם רצו לראות. רבי אבהו הזה היה עוסק בליבוי האש, הוא היה דואג שאש הבישולים לא תכבה. אדם ברמה שלו, במעמד שלו, לא לכבודו להתעסק בהדלקת אש, זה נושא לטכנאי גז. אבל כבוד, כבוד שמים, כבוד שבת, פירושו לפנות מעצמנו זמן, משאבים ומעמד לכבודו של רבש"ע.

הגמרא מביאה את גדולי ישראל, איך רבי זירא, רב נחמן, שהוא היה אחד מהאנשים עם הסמכויות הגדולות ביותר בבבל. כל העניינים המשפטיים בבבל היו תחתיו. הוא היה סוג של נשיא בית משפט עליון. והוא היה סוחר דברים כל יום שישי. היה עוסק בסבלות. רב נחמן... אתה גדול הדיינים, הלכה כמותך בדיינים. הוא מתעסק בסבלות.

אומר המסילת ישרים שזה דורש מאתנו הבנה שכבוד שמים, כבוד שבת וכבוד מצוות, זה מעשה מחושב, מעשה שדורש תחבולה לחפש לעשות מעשה שבו נבחן כבודך מול כבוד שמים. לחפש את הסיטואציה בה נוכל לזוז, לפנות מקום, בשביל כבודה של השבת.

כל הדיינים האלה, ההלכות והמנהגים, כמו שלמדנו גם לפני כמה שבועות על איסור קביעת סעודה ביום שישי, כל אלו דברים שעסקים בכבוד השבת. ביום השישי אדם דווקא רוצה לאכול, ואז אוסרים עליו, במוצאי שבת הוא לא רוצה לאכול ושם הוא מצווה. מחפשים את המקום הלא נוח ושם מבררים את כבוד השבת.

זה דורש להתבונן, אומר המסל"ש, לחדש דבר מתוך דבר ולחדש המצאות. לחדש דרכים איך לגלות בקרבנו את תודעת כבוד שמים. בכל מיני דרכים, שונות ומשונות. כל זה שייך לעולם הגדול של עולם היראה. על דרך החיוב, ועל דרך השלילה.

¹ שיכתוב פנימי לא מוגהה, ז' סיון התשע"ז

כשאנחנו עוסקים יותר ויותר בכבוד שמים ובכבוד התורה, אנחנו הולכים וניצלים תוך כדי העיסוק הזה מכבוד עצמנו. כשאדם מרבה בכבודה של התורה, מרבה בכבוד שמים, הוא הולך וזונח לאט לאט את כבוד עצמו. כי אם, אומר המסל"ש בפרק י"א, אי אפשר להיות עבד נאמן לרבש"ע כל עוד אדם עסוק בכבוד עצמו. אי אפשר. להפך, כשאדם עוסק בכבוד שמים הוא ממעט בכבוד עצמו.

אנחנו נמצאים בין שתי שבתות, שלח וקורח, בהם קראנו ונקרא על אירועים מאוד לא פשוטים, משברים מאוד קשים מול משה רבינו. משבר חטא המרגלים ומשבר קורח. המכנה המשותף, אומר רמח"ל, לשני החטאים האלו, הוא הנפילה במידת הכבוד. נפילה קשה עם השלכות נוראיות. מה קורה כשלא מספיק עוסקים בכבוד שמים וממילא הדעת יותר מדי נתונה לכבוד עצמו.

קורח היה אדם מאוד מכובד. קודם כל הוא היה לוי, ולא רק לוי אלא לוי בכיר, מנושאי ארון הברית. היו מעט מאוד לויים שזכו לכך. הוא היה עשיר גדול וחכם גדול, ובכל זאת נפל כי הוא עסק בכבודו ורצה להיות גם נשיא שבט לוי.

המרגלים, לפי הזוהר בפרשת שלח, גם הם היו חרדים לכבודם. פחדו שמא כשיגיעו לארץ ישראל מעמדם כנשיאים, כראשי שבטים, יפגע, ולכן מראש תכננו שלא נגיע לשם. כשאדם עסוק בכבוד שלו הוא יכול לעשות נזקים אדירים סביבתיים. המרגלים עשו נזק לכל הדור שלהם, לדור ולדורות. קורח הזיק למאות אנשים סביבו. יצר הכבוד גרם גם לירובעם לא להסכים לכך שעם ישראל יעלה לירושלים לעבוד בבית המקדש, ולכן הוא חסם את הדרך לירושלים והקים עגלים, והכול בגלל שפחד שמעמדו יפגע.

כללו של דבר, אומר הרמח"ל, שהכבוד הוא מהמכשולות היותר גדולים של האדם.

כשאנחנו עוסקים ביצר הקשה הזה של הכבוד, אמרנו שעל דרך החיוב צריך להגביר כבוד שמים, אבל צריך להכיר את היצר הזה גם על דרך השלילה. הפרשות האלה הם ודאי בשביל לעורר אותנו לשים לב, ללמוד לקח, גם מחטא המרגלים וגם מחטא קורח.

כשאדם טועה בכבוד הוא עוסק מאוד במעמד שלו, המעמד האישי, החברתי, ויש בכבוד שתי טעויות מרכזיות, בעיסוק בכבוד. טעות ראשונה היא העובדה שהאדם ממציא לבדו, בדמיון שלו, עולם שלם ללא שום בקרה, ללא שום שיח, ללא שום קריטריונים. אדם מחליט שראויה לו הערכה, שמגיע לי שיכבדו אותו ויעריכו אותו. מי אמר? אני אמרתי. לא רק שאדם מחליט על זה לבדו, הוא גם מפתח ציפיות. לאור העובדה שאני צריך לקבל כבוד, הוא גם יודע לומר לעצמו איך זה אמור להיראות, יש לו מפרט. הוא שהוא דורש את זה בפה, או שהוא מצפה לזה.

יש פה מצב מאוד לא תקין מבחינה לוגית ורציונאלית. איך יכול להיות שאתה לבד ממציא, בלי ביקורת, בלי קריטריונים, שאתה ראוי להערכה ומה ההערכה שאתה ראוי לקבל. לפי מה? מונתה ועדה בנושא? איך לבד החלטת שאתה אמור לקבל כבוד ומהו בדיוק. הציפייה לקבל כבוד היא דמיון. כשאדם לא עומד מול ביקורת וקריטריונים ברורים אין לו גבול, אין מי שיעצור אותו. כשאדם עובד עם שכל, השכל יעצור אותו, אבל הדמיון מי יעצור אותו.

אומר הרב בכתביו, שאם לאדם יש כבוד מדומה הוא לא יכול בכלל להביט באור ה', הוא לא יכול להבין דבר אחד אמתי בתורה. אין לו שום קריטריונים בחיים. כמה אכזבות יש בעולם כזה, כמה פעמים אדם נפגע ומתרעם בגלל שהוא החליט שמגיע לו כבוד ומהו. על סמך מה? אחרי זה יש לו אכזבות, הוא לא מבין, יש לו טענות.

יש לפעמים דברים אובייקטיביים, ציפייה שהיא אלמנטרית, מוסכמת לכולי עלמא. אבל המון מהציפיות של בני האדם בענייני כבוד הם על רקע אישי שאדם החליט שככה נראה לו.

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |
ליצירת קשר - 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il

לפעמים זה מגיע למקומות שאסור שזה יגיע אליהם. למשל, כל מה שקשור לעבודת ה', לתפילה ולתורה, אם אנחנו באים לבית כנסת, או באים לענייני מצוות, שם הנושא הוא כבוד שמים ואין מקום בכלל לכבוד האישי. זה כמו שיבוא מלך, נשיא, וכולם יעסקו בכבוד שלו ופתאום יהיה טיפוש שישאל מה איתו. בעניינים של תורה ומצוות, כל הציפייה מראש היא לא שייכת. לא אמור להיות עיסוק בכבוד האישי וציפיות אישיות.

לפעמים אנשים טועים, עוסקים בציפיות אישיות שלהם בכל מיני דברים שבקדושה. זה מופרך ביסודו. זה לא משנה אם זה לגבי להיות חזן, עולה לתורה וכו', בכל הדברים האלה זה לא שייך, עכשיו יש פה כבוד שמים. רבי אבהו ורב נחמן שמו את הכבוד שלהם בצד. בעניינים של קדושה ברור שאין לזה מקום.

אבל גם בענייני חולין, חמור מאוד, אומר הרמח"ל, ויש נזקים גדולים כשיש ציפייה. בכלל אנחנו לא מצפים לכבוד, לא מצפים, לא דורשים ולא מבקשים. מעמד זה לא משהו שאדם מבקש, זה דבר שקורה באופן טבעי. זה מסוג הדברים שקורים בטבעיות. כמו שאדם לא דורש מתנות, זה לא מקובל, לא בריא, כך כבוד, זה דבר טבעי. אם אתה מתנהג בצורה ראויה, עושה מעשים טובים ומביא ברכה, באופן טבעי יעריכו אותך, אולי אפילו תזכה לקבל הערכה ותגיד תודה רבה. זה תהליך טבעי.

אם כן הטעות הראשונה בענייני כבוד זה כשאדם מתרגל בעצמו לזה שהוא ראוי לכבוד והוא מגדיר גם מהו הכבוד הראוי. הרי אתה לא אובייקטיבי. זה דמיון גמור.

שאלו אותי פעם, האם מותר לאבא או אמא להגיד לילדים 'אתם צריכים לכבד אותנו', 'נו נו נו, הרי יש מצוות כיבוד אב ואם, נא לכבד אותי בבקשה'. אסור, זה לא נכון. כמו כל כבוד גם כיבוד אב ואם זה לא דבר שדורשים ומבקשים, כבוד זה דבר שמקבלים. זו חובתם של הבנים והאבא והאמא זוכים לקבל כבוד. לעולם אבא ואמא, בעזרת ה' כולכם תהיו אבות ותזכו להרבה בנים, אבל אף פעם אנחנו לא דורשים כבוד, אנחנו מקבלים ואומרים תודה ושמחים. אז שמעתי בשם הרב קנייבסקי זצ"ל, בעל קהילות יעקב, שאם ראובן נשבע שהוא יביא כסף לשמעון, שמעון לא יכול לתבוע את ראובן בבית דין כדי לקבל את הכסף כי זה עניין של ראובן בעצמו. בעיה שלו. יש דבר כזה שאתה חייב למישהו והוא לא יכול לדרוש ממך. אז הוא אמר שזה דבר כמו כיבוד אב ואם, הילדים חייבים להורים אבל ההורים לא דורשים את זה, את זה אנחנו משאירים ללימוד שלהם בתלמוד תורה וכדומה. גם כשלומדים בתורה על כיבוד אב ואם לא עושים את זה לדבר אישי, מספרים סיפורים על גדולי ישראל שכיבדו את הוריהם, בלי רמזים לילדים שיעשו גם הם ככה. אולי אפשר שהאב ידרוש בשביל האמא, רק שיהיה ברור לילדים שזה לא איזה מן עסקה כזו... ©

טעות שניה בנושא הכבוד. האדם הופך את הכבוד למצרך קיומי. גם אם נכון שאדם רוצה לקבל כבוד, נגיד שאפשר להבין את זה שאדם רוצה לקבל הערכה, להרגיש נחשב, זה מעודד ונותן הרגשה טובה, נגיד, אז מה, בכל זאת זה לא צורך קיומי. חשוב מאוד להבחין בחיים בין מה שהוא נחמד טוב ונעים לבין צורך קיומי. כשהיצר הרע גובר עלינו אנחנו הופכים הנאות לנושא קיומי ופה אנחנו נופלים. נגיד ולא קיבלת כבוד, לא החשיבו אותך. באת לבית כנסת, עשית את כל הסימנים שאפשר לעשות לגבאי שיבין שאתה אדם חשוב ואתה ראוי לעליה, נגמרה ההפטרה ואתה באכזבה עמוקה כי מנחה של שבת זה כבר פחות נחשב. אז נגיד שיש לך קצת אי נוחות, בכל זאת אתה לא בסכנה, אתה חי ונושם. היצר הרע אבל הופך את זה לנושא קיומי, אדם מרגיש במצוקה, הוא מרגיש מאוים, הוא במלחמה, הוא יוצא לקרב. סליחה מה קרה? אז לא קיבלת מנה אחרונה. בגלל זה אתה בסכנה קיומית? זה כוחו של היצר הרע – להפוך נושא שהוא בסדר.. אבל הוא לא המהות, להפוך אותו לסוגיה של חיים.

מאי נפקא מינה? אדם בסכנה קיומית נכנס לגדר של פיקוח נפש, ופיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. אז ברגע שאדם מרגיש שאם הוא לא קיבל כבוד הוא בסכנה קיומית, אז המנגנון הדתי שלו אומר שעכשיו כל

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |

ליצירת קשר – 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il

התורה כולה הותרה. לכן אדם שעוסק בכבוד לא יכול לעבוד את הקב"ה כי הוא בפיקוח נפש ופיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה.

אם אדם אומר לא יכול להיות שהרכב שאני נוסע בו הוא ברמה נמוכה משל השכנים, זה פוגע בכבוד שלי. מסקנה – אני צריך למצוא עוד עבודה כדי להחזיר את המעמד שלי. זה אומר אני צריך לוותר על השיעור דף יומי בערב. למה? פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. איזה פיקוח נפש? המעמד שלי.

אנחנו, אומר הרמח"ל, לא יכולים להרשות לעצמנו לשחק במשחקי כבוד. זה משחק באש, משחק מסוכן. זה מהר מאוד מגיע לעניינים של עבודת ה' ומצוות. אנשים לא מקיימים מצוות, עוברים על עבירות, בגלל שאלות של מעמד, של סטטוס. ויכול להיות גם הפוך, שקיום המצוות מותנה בכבוד, אדם מקיים מצוות רק כאשר יש בהם מן הכבוד. אדם לומד תורה ומחשבתו על הכבוד. זה גם לא טוב.

לכן אומר דוד המלך, "נקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני", הוא שם את כבודו בצד אל מול כבוד שמים וכבוד התורה, ולא רק בזה אלא בכלל בחיים. אדם בגלל מעמדו מטריד את עצמו בהמון טרדות. אלמלא הכבוד היה האדם מסתדר, מבחינת רמת חיו, בהרבה פחות והיה מלחיץ את עצמו בהרבה נושאים פחות. אבל הוא משקיע כ"כ הרבה טרדה והוצאות כספיות ועולם שלם, ועושה דברים שלא נכונים לו, רק בגלל הכבוד והמעמד. "לבלתי ראות עצמו שפל ופחות". זה הכול בדמיון שלנו.

לכן אומרת המשנה באבות פרק ו', "אל תבקש גדולה ואל תחמוד כבוד". לא להתעסק בשאלת המעמד, בשאלת ההערכה, איך אני נחשב, איך קוראים לי. זה לא חשוב, זה מטעה ומשבש.

כל זה מוביל אותנו לכלל הגדול שבמסכת אבות פרק א' משנה י' "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות". שנא את הרבנות היו כולם מקיימים ☺, אבל היותר חשוב זה אהוב את המלאכה. אם אדם רוצה את התואר, את הרבנות, את המעמד, אז הוא בעצם לא אהוב את המלאכה. אני בעצם שונא את המלאכה, הלואי יכולתי להגיע לכבוד גם בלי המלאכה, לקבל את המעמד גם בלי בזה. העבודה היא בעצם הכרח, הנושא היחיד הוא הכבוד. וגם כשאדם מקבל את מעמדו הוא לוטש עיניו למעמד יותר גבוה. הוא רוצה כבר להגיע למקום אחר. הוא אף פעם לא אהוב את המלאכה.

לכן חז"ל לא הסתפקו להגיד לנו אהוב את המלאכה, הם אמרו ביטוי חריף שנא את הרבנות, שנא את המעמד, את הסטטוס תסלוד מזה. ממש לשנוא. זה ביטוי חריף. לאהוב את העשייה, את המצוות, את העבודה, את מה שאתה עושה ולא משנה מה זה. "המלאכה היא המכבדת את בעליה". זה הכבוד שלך. אם אתה עושה מלאכה טובה בצורה ישרה ואמתית זה הכבוד שלך, היא מכריזה עליך שאתה הגון, מוסרי, תורם לחברה, זה הכבוד שלך ואין לך מה עוד לחפש. צריך להשתקע באהבת המלאכה. אהבת העשייה מצד עצמה. לשנוא כל דבר שקשור למעמד.

אתם נמצאים בישיבה, אבל תדעו לכם שיש כל מיני כנסים אקדמיים, כשמזמינים מרצה שולחים לו מכתב ומבקשים ממנו מתי הוא יכול ובאיזה נושא ובאיזה תארי כבוד רוצים שיכנו אותו. ואם לא מציגים בתארים הנכונים אזי יכול להיות מאוד לא נעים. המרצה מתקן את המנחה. צריך לשנוא את הרבנות, זה לא דרכם של ישראל לעסוק בזה.

לפני כמה שנים היה תלמיד שהשתחרר מהצבא, היה קצין, לא למד פה, למד במקום אחר. הוא אמר לי שלא מציעים לו הצעת עבודה שהוא מרגיש איתה טוב. הוא אמר לי 'אני לוקח דמי אבטלה'. אני תקפתי אותו. הגמרא אומרת פשוט נבלה בשוק. אתה בגלל שיש לך הצעת עבודה שלא מכובדת בעיניך אתה מקבץ נדבות? לוקח צדקה מקופה ציבורית? רק בגלל שהצעת העבודה לא מספיק מכובדת... זה לא הגיוני שאדם ניזון מכספי ציבור שמיועדים לאנשים מוגבלים, אנשים חולים, רק בגלל משחק של כבוד. אהוב את המלאכה,

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |

ליצירת קשר – 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il

אהוב אותה, זה דבר עצום לאהוב כל מלאכה. מלאכה זה דבר מקסים. לעולם יעבוד אדם עבודה אפילו אם היא זרה לו ואל יצטרך לבריות.

העיסוק במעמד, בתדמית, משבש את דעתנו, מכניס לנו לראש דברים שלא מן העניין. אנחנו מתחילים למדוד דברים בצורה לא נכונה, כמותית, כל מיני קריטריונים שאנחנו ממציאים, השיקולים הופכים ללא ענייניים ומהותיים.

עולם המלאכה, עולם המצוות, עולם החסדים, עולם התורה מרגיל אותנו לשים את כל זה בצד. גדולי ישראל עבדו והכינו לצורכי שבת ובכלל באותו רגע לא עסקו במעמד שלהם. בכוונה הם עשו את זה, כדי להתרגל, להרגיל, לשבש ולהוציא מהראש כל מחשבה, כל דימיון שבכלל יש דבר כזה שנקרא עיסוק במעמד. יש איסור לא להיות כקורח ועדתו, הוזהרנו לא ליפול שוב בחטא המרגלים, איזה נזקים, איזה שיבושי דעת, איזה טעויות ציבוריות יכולות להיגרם. לכן כל מה שלא כבוד התורה הוא כבוד מדומה וכוזב "הבל ואין בו מועיל".

לפעמים, אומר הרב במידות ראייה, אדם מקבל קצת כבוד על אף שהוא התרגל שלא לקבל כבוד. אומר הרב, תשים ברזרבות, ואם פעם אחת מישהו יזלזל בך תיקח מהחיסכון ותשלים את המינוס. במילים אחרות, אל תתרגש, לא מזה ולא מזה. ככל שנרבה בכבוד התורה, המצוות, כבוד שמים, ה' יאיר את מחשבותינו לחשוב נכון יש ואמתי ונצליח בדרכה של תורה ונעשה חיל.